

Program för Nytt Stadsbibliotek i Stockholm

del 1 (2)

(del 2: Lokalprogram för
Nytt Stadsbibliotek)

Stockholms stadsbibliotek
Stockholms Kulturförvaltning
Februari 2006

Bibliotek

KULTURFÖRVALTNINGEN

Program för Nytt Stadsbibliotek i Stockholm

Innehållsförteckning

1 Beslut om fördjupad programstudie.....	4
2 Beskrivning av verksamheterna inom Stockholms stadsbibliotek.....	5
2.1 Stockholms stadsbibliotek.....	5
2.2 Stadsbiblioteket.....	5
2.3 Stockholms stadsbiblioteks ledning och gemensamma verksamhet.....	6
3 Nuläge.....	7
3.1 Medborgarnas behov av ett nytt Stadsbibliotek.....	7
3.2 Stadsdelens behov av ett nytt Stads(dels)bibliotek.....	9
3.3 Stadens behov av ett nytt Stadsbibliotek.....	9
4 Utökade och nya funktioner i nytt Stadsbibliotek.....	11
5 Stadsbiblioteket i jämförelse med andra bibliotek.....	13
5.1 Lokalernas storlek.....	13
5.2 Besök, utlån och mediebestånd.....	14
5.3 Innehåll och tjänster.....	15
5.4 Jämförelse mellan Stadsbiblioteket och stadsdelsbiblioteken i Stockholm (2005).....	16
5.5 Jämförelse mellan Stadsbiblioteket och andra kulturinstitutioner i Stockholm (2004).....	16
6 Visioner för biblioteken i Stockholms stad.....	17
7 Visioner för ett nytt Stadsbibliotek.....	19
7.1 Vision för verksamheten i ett nytt Stadsbibliotek.....	19
7.2 Stadsbibliotekets resurser	19
8 Rums- och funktionsbeskrivning till nytt Stadsbibliotek.....	20
9 Publika funktioner.....	21
9.1 Huvudentré.....	21
9.2 Sekundärentréer.....	21
9.3 Nyhetszon.....	21
9.4 Aula.....	21
9.5 Restaurang.....	21
9.6 Café.....	22
9.7 Studios.....	22
9.8 Utbildningslokaler.....	22
9.9 Magasin.....	22
9.10 Sorteringsverk.....	23
9.11 Övrigt publikt.....	23

10 Ämnesområden	24
10.1 Barnens skönlitterära bibliotek.....	25
10.2 Unga.....	25
10.3 Utländska språk.....	25
10.4 Humaniora.....	26
10.5 Estetik.....	26
10.6 Samhälle.....	27
10.7 Natur & teknik.....	27
10.8 Folk & länder.....	28
10.9 Skönlitteratur.....	28
10.10 Lärmiljö.....	28
11 Fastighet och service	30
11.1 Logistikcentral/lastkaj.....	30
11.1 Utrymme för mediehantering.....	30
11.1 Miljöstation.....	31
11.1 Intendentur och säkerhet.....	31
11.1 Vaktmästeri.....	31
11.1 Lokalvård.....	31
11.1 Gemensamt Fastighet och service.....	31
12 Parkering/Garage	32
13 Besöksinriktad verksamhet, arbetsplatser	33
14 Verksamhetsledning och stöd	34
14.1 Ledning och stab för Stockholms stadsbibliotek.....	34
14.2 Marknadsavdelningen.....	34
14.3 Virtuella enheten.....	34
14.4 Uppsökande verksamh.....	34
14.5 Regionbibliotek Stockholm.....	35
15 Gemensamma utrymmen	36
15.1 Personalentré.....	36
15.2 Mötesplatser – Arbete – Avkoppling.....	36
15.3 Närservice.....	36
16 Svenska barnboksinstitutet	37

1 Beslut om fördjupad programstudie

I november 2003 beslutade kulturnämnden att hemställa till dåvarande Gatu - och fastighetsnämnden att utreda förutsättningarna för ett tillägg till Stadsbiblioteket. Uppdraget genomfördes i form av en förstudie: Stockholm växer – en förstudie till ett nytt Stadsbibliotek. Förstudien var ett samarbete mellan Kulturförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret och Gatu - och Fastighetskontoret och överlämnades till aktuella nämnder i maj 2004. Därefter remitterades ärendet till ett urval stadsdelsnämnder.

I oktober 2005 beslutade Kommunfullmäktige att ge kulturnämnden, stadsbyggnadsnämnden, fastighets- och saluhallsnämnden samt marknämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med en fördjupad programstudie samt att utreda de ekonomiska förutsättningarna för ett nytt Stadsbibliotek och att därefter återredovisa ärendet till kommunstyrelsen. Samtidigt fick Stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att genomföra en arkitekttävling för ett nytt Stadsbibliotek, efter återredovisning till kommunstyrelsen angående de ekonomiska förutsättningarna.

2 Beskrivning av verksamheterna inom Stockholms stadsbibliotek

2.1 Stockholms stadsbibliotek

Stockholms stadsbibliotek (SSB) är samlingsbegreppet för det nätverk av bibliotek som kulturnämnden ansvarar för och som organisatoriskt sorterar under Kulturförvaltningen.

I systemet ingår det centrala Stadsbiblioteket med Annexet vid Odengatan/Sveavägen med en barnboksbus för hela stadens behov. Vidare omfattar organisationen 39 stadsdelsbibliotek, det digitala nätbiblioteket, drygt 50 bemannade bibliotek på sjukhus och andra vårdinstitutioner och kriminalvård samt Internationella biblioteket och Regionbibliotek Stockholm med lånecentraler, som delvis finansieras med statliga och regionala medel. Till nätverket hör även de biblioteksverksamheter som är en del av Kulturhusets organisation: Rum för barn, Serieteket och Läsesalongen.

Verksamheten är organiserad i 21 biblioteksenheter där varje enhet omfattar ett till fyra bibliotek. Varje enhet leds av en enhetschef medan det övergripande ansvaret för Stockholms stadsbibliotek återfinns hos stadsbibliotekarien.

2.2 Stadsbiblioteket

Stadsbiblioteket används som samlingsbegrepp för verksamheterna inom det av Gunnar Asplund ritade biblioteket, Asplunds bibliotek, och det intilliggande Annexet.

Asplunds bibliotek färdigställdes 1928 och har sedan dess fungerat som huvudbibliotek för stadens bibliotek och som stadsdelsbibliotek för de boende i Vasastaden/Norrmalm. Redan under 1970- och -80-talen uppmärksammades behovet av större verksamhetsytor för Stadsbiblioteket. Vid ett flertal tillfällen diskuterades olika möjligheter att komplettera Asplunds biblioteksbyggnad och ett par konkreta förslag togs fram, men fullföljdes aldrig. Som svar på de mest akuta behoven hyrde staden 1996 den intilliggande fastigheten, Odengatan 59, en byggnad som därefter disponerats av Stockholms universitetsbibliotek.

Till Annexet flyttade Stadsbibliotekets tidnings- och tidskriftsavdelning, men också initialt, Talboksbiblioteket, inläsningstjänsten och ett särskilt s.k. IT-bibliotek. I slutet av 1990-talet fattades ett beslut om att göra det omfattande beståndet av litteratur på invandrarspråk tillgängligt för stockholmarna. Samlingarna ingick i det nationella uppdraget som lånecentral, men var till stora delar inte åtkomligt direkt för allmänheten. Därför genomfördes en ombyggnad av Annexet och det publika Internationella biblioteket kunde invigas år 2000. Samtidigt fördes Talboksbibliotekets verksamhet över till Asplunds biblioteksbyggnad och IT-biblioteket integrerades helt med ordinarie verksamhet.

Idag är de publika verksamheterna inom Stadsbiblioteket organiserade i fem av SSB:s 21 biblioteksenheter:

- Enheten för Barn och ungdom
- Enheten Ljudbiblioteket och Frågebyrå
- Enheten Humaniora
- Enheten Natur och Samhälle
- Enheten Internationella biblioteket och Tidnings- och tidskriftsbiblioteket

2.3 Stockholms stadsbiblioteks ledning och gemensamma verksamhet

Den administrativa verksamheten omfattar ledning och stöd för Stockholms stadsbiblioteks 21 biblioteksenheter. Förutom verksamhetsledning rymmer de gemensamma funktionerna Marknadsavdelning, Virtuella enheten, Uppsökande enheten samt Fastighet och service. Hit hör även Regionbibliotek Stockholm, med dels ett regionalt uppdrag riktat till folkbiblioteken i Stockholms län, dels ett nationellt uppdrag som lånecentral för bibliotek i länet och mellersta Sverige.

I slutet av 1980-talet samordnades funktionerna inom stadsbibliotekets ledning och stab, Länsbiblioteksverksamheten (nuvarande Regionbibliotek Stockholm), invandrarlånecentral (nuvarande Internationella biblioteket), uppsökande verksamhet samt den dåvarande bokbussverksamheten. Funktioner placerades i det s.k. BAS-huset i Årsta industriområde. I slutet av 1990-talet valde man dock, främst av ekonomiska skäl, att föra över verksamheterna till fastigheten Spelbomskan, Odengatan 63.

I början av 2000-talet aktualiserades återigen behovet av större verksamhetsytor för Stadsbiblioteket, vilket resulterade i att Kulturförvaltningen tecknade kontrakt för två plan i fastigheten Odengatan 61. Lokalerna används för utbildnings- och programverksamhet samt har delvis hyrts ut i andra hand.

Sammanfattningsvis disponerar idag Stockholms stadsbiblioteks gemensamma verksamheter och Stadsbibliotekets publika verksamheter helt eller delvis samtliga s.k. lamellhus i anslutning till Asplunds biblioteksbyggnad.

3 Nuläge

3.1 Medborgarnas behov av ett nytt Stadsbibliotek

Asplunds bibliotek är en vacker, välbesökt och världsberömd byggnad, en ikon för begreppet bibliotek i betydelsen boksamling. Dagens besökare har dock fler och andra förväntningar på ett samtida bibliotek, något som tydligt framkommit i brukarundersökningar som genomförts under perioden 2000-2004. En hög andel av Stadsbibliotekets besökare är studerande, ca 50 % är boende utanför tullarna eller i kranskommuner.

Biblioteket har med andra ord en betydande roll som infrastrukturell resurs för lärande över hela staden och länet. Därför är det också angeläget att innehåll och tjänster kan uppdateras i takt med de behov användarna har. Tyvärr upplever många besökare att Stadsbiblioteket inte motsvarar de förväntningar man har på ett samtida biblioteket. Samtidigt finns det gränser för hur långt man kan driva anpassningarna av Asplunds bibliotek. Större ingrepp vore förödande och skulle påverka byggnadens värde som symbol för kunskap och kontemplation. Stadsmuseet tillskriver stadsbiblioteket byggnadsminnesklass, vilket betyder att byggnaden motsvarar kraven för byggnadsminne enligt kulturminneslagen.

Besökarnas bild av biblioteket är positiv, man upplever biblioteket som en viktig del av den gemensamma samhällsstrukturen. Det som särskilt lyfts fram är den fria tillgången till information och medier samt tillgången till datorer. Många uppfattar biblioteket som i första hand en plats där man lånar böcker. Samtidigt lyfter man fram bibliotekets potential som ett attraktivt rum för stadens invånare, med en bredare verksamhet. Det man saknar är konkreta faciliteter, men också kvaliteter som påverkar själva upplevelsen av biblioteket. Det som framför allt efterfrågas idag är tillgång till:

- ökad exponering av medier samt bättre access till de medier man söker
- fler studieplatser och stöd för sitt lärande
- grupprum för samtal och möten
- behagliga läsplatser där man kan sitta ner och läsa en bok
- ändamålsenliga och lättillgängliga lokaler för program och föreläsningar
- möjligheter till utbildning i informationssökning, för att sedan kunna söka information på egen hand
- möjligheter att ta del av utställningar i bibliotekets ämnen
- fler datorer
- ett bibliotek som i högre utsträckning talar till barnens behov
- ett biblioteksrum som är samtida, attraktivt och inspirerande
- tillgång till café

I dag är möjligheterna att tillgängliggöra samlingarna för besökarna begränsade. Antalet medier uppgår till ca 844 000 volymer varav 60 % är placerade i slutna magasin. De publika ytorna är maximalt utnyttjade för förvaring av medier, men det täcker inte behoven. En vanlig dag hämtas ca 300 volymer från magasinet.

De studieplatser som finns är fyllda hela dagarna och många personer blir utan. Det finns även en konstant efterfrågan på grupprum, vilket är en direkt konsekvens av nutida pedagogik där det problembaserade lärandet står i centrum. Det är ett behov biblioteket inte alls kan möta.

Det är inte bara studerande som drabbas av bristen på sittplatserna, det gör även alla de besökare som bara vill sitta ner och läsa eller bläddra i en bok. Eftersom studieplatserna i stort sätt är den enda sittplatser som finns, betyder det att de är upptagna för alla andra.

Den allmänna lokalbristen medför svårigheter att föra samman olika medier inom samma ämnesområde. Det medför även svårigheter att integrera litteratur på svenska med litteratur på andra språk.

Det saknas ändamålsenliga lokaler för biblioteksprogram. Befintliga rum samutnyttjas så långt det är möjligt. Det kan medföra att personer som i första hand vill studera eller söka information, inte kan beredas tillgång till detta under den tid ett program pågår. De lokaler som används för program idag är heller inte funktionsdugliga. Ibland används sal 3 i Asplundhuset, ibland personalmatsalen i Internationella biblioteket och ibland aulan i fastigheten Odengatan 61. Det är både osmidigt och otydligt att ha program i olika byggnader.

Aulan, som används för författarprogram, är den största lokalen, men rymmer bara 100 personer tillträde till ett program. Det är ett skäl till att Stadsbiblioteket måste avböja förfrågningar om värdskap vid stora litterära arrangemang som t.ex. utdelningen av Alma-priset (Astrid Lindgren-priset). Lokalen har en mycket låg standard och många besökare reagerar över svårigheterna med att sig in i lokalen med rullstol. Eftersom aulan ligger i en fastighet där Stadsbiblioteket normalt inte har publik verksamhet har många svårt att hitta rätt.

Verksamheten idag är mycket omfattande i förhållande till lokalernas utformning. Det får konsekvenser även för medarbetarnas arbetsmiljö. Det stora flödet av besökare och medier, där kraven på snabbhet, kvalitet och tillgänglighet är höga, skapar regelbundet situationer där man tvingas kompromissa mellan besökarnas behov och de krav på arbetsmiljö samt brand- och säkerhet som finns.

3.2 Stadsdelens behov av ett nytt Stads(dels)bibliotek

För de boende inom Norrmalms stadsdelsförvaltning fyller Stadsbiblioteket en funktion som lokalt stadsdelsbibliotek. De behov som framhålls ur det perspektivet är

- en större barnavdelning med fler och bättre möjligheter att läsa böcker tillsammans, med en inredning som inspirerar till läsning och utrymme för fler böcker. Man önskar plats för barn och vuxna att läsa, skriva, lyssna, resonera
- ett ökat samarbete mellan skolan och biblioteket kring barnens lust till språket. I det sammanhanget ser man gärna ett mer mångfacetterat utbud av medier, t.ex. dokumentärfilmer, men även studierum och grupprum
- en mötesplats för stadsdelens barn och ungdomar som lockar till eget skapande och dialog mellan olika individer
- möjligheter för stadsdelsförvaltningen att erbjuda information, marknadsföra aktiviteter, tillgång till möteslokaler m.m.

3.3 Stadens behov av ett nytt Stadsbibliotek

Stockholm växer och beräknas år 2014 ha närmare 835 000 invånare. Om 25 år (år 2030) är antalet invånare ca 900 000. Stadens befolkning blir yngre, mer internationell och mångkulturell. Nya livsstilar, värderingar och förväntningar kommer att påverka och forma stadens utveckling.

Framtidsutredningen beskriver Stockholm som en stad i hög tillväxt med betoning på ett kunskapsintensivt näringsliv. Visionen för Stockholm - The Capital of Scandinavia är att marknadsföra Stockholm utifrån stadens centrala geografiska placering mitt i Skandinavien samt Stockholms- och Mälarenregionens höga innovationskraft och dominans inom områden som ekonomi och kultur. Stockholm ska vara Kunskapsstaden, Kultur- och evenemangsstaden samt världens mest tillgängliga huvudstad. Målet för staden är både att vara tongivande i Mälarenregionen och Sverige och att skapa en stark position på den internationella arenan, där ett mål är vara Norra Europas ledande tillväxtregion år 2010.

Medvetenheten kring utbildning och lärande som incitament och som motor för tillväxten i samhället är idag mycket hög. Utbildning och kunskap är vägen in i det svenska samhället, men också en väg ut till andra delar av världen. Att ge medborgarna möjlighet till kunskap är en demokratisk, humanistisk och ekonomisk angelägenhet. Bibliotekens uppgift är att stimulera intresset för lärande och läsning och man erbjuder medier, information och utformar olika stöd för och uppmuntran till individens bildning och utbildning. Biblioteken är också en av stadens få offentliga arenor där människor kan röra sig utan krav på ekonomi, kön, ålder, språk, utbildning eller övertygelse.

Redan idag är en stor andel av stadens medborgare involverade i någon form av lärande. Enligt Statistisk årsbok 2006 hade ca 50 % av stadens invånare en eftergymnasial utbildning år 2004. Det är ett mått på formella studier och

utbildningar. Till detta kan föras andra investeringar i kunskap t.ex. kompetensutveckling inom arbetslivet och det lärande som sker via olika informella strukturer. Ett rimligt antagande är att åtminstone hälften av stadens medborgare i framtiden kommer att vara involverade i någon form av individuellt lärande. Det betyder att minst en halv miljon människor kommer att investera i sin egen och därmed i stadens tillväxt.

På kommunnivå kommer omvärldsförändringarna tillsammans med kraven på ett effektivt resursutnyttjande att kräva strategisk utveckling av befintliga kompetenser. Det väcker i sin tur utökade och nya behov av kvalificerad kompetens inom informationssökning och handledning i lärandeprocesser. Det är kompetenser stadens bibliotek erbjuder och de vidareutvecklas kontinuerligt för att främja stadens och individens behov.

De ambitioner staden har som central arena för tillväxt ställer också nya krav på biblioteken. Stockholm kommer att ha stora behov av starka bibliotek med resurser som motsvarar önskemål och krav från enskilda individer, från företag och från stadens egna verksamheter. Ett nytt Stadsbibliotek skulle i ännu högre grad än idag fungera som gemensam kompetens- och kunskapsresurs för stadens alla bibliotek som stöd och komplement till de lokala behov av information som uppstår då invånare i olika stadsdelar söker kunskap.

Faktum är att Stadsbiblioteket idag, med hänvisning till en verksamhetsutveckling som mer styrs av de fysiska byggnadernas förutsättningar än av användarnas behov, har svårt att erbjuda ett innehåll enligt stadens vision om tillväxt och innovativ utveckling, tillgänglighet, integration och en god arbetsmiljö.

4 Utökade och nya funktioner i nytt Stadsbibliotek

Det nya Stadsbiblioteket ger stadens medborgare tillgång till ett bibliotek som i betydligt högre grad motsvarar de krav man uttryckt i brukarundersökningar. De stora skillnaderna gäller tillgången till medier samt tillgång till fler och nya faciliteter.

Fysiska mediesamlingar	2005		2014	
Böcker, totalt	844 000		770 000	
varav publik exponering	338 000 (40%)	5 408 m ²	477 000 (62%)	7 632 m ²
varav förvaring i magasin	506 000 (60%)		293 000 (38%)	
Tidsskrifter, totalt	1200 prenumerationer		1000 prenumerationer	
Tidningar, totalt	200 prenumerationer		180 prenumerationer	

Andelen fysiska medier minskar till följd av en allmän utveckling av elektronisk publicering. Det är en internationell trend som successivt ökar. Det är särskilt utgivningen av tidskrifter och litteratur inom olika ämnesområden som digitaliseras. Inom skönlitteraturen går utvecklingen något långsammare, även om utbudet av litteratur i olika sorters format ökar (e-böcker, Daisy, e-ljudböcker m.m.). Förvaring av böcker och andra medier brukar anges i antal hyllmetrar. Hyllmetrar omräknade till golvyta visar att den publika exponeringen av medier kommer att öka i det nya Stadsbiblioteket med motsvarande 2 224 m². Den tillkommande ytan kan användas för att exponera medier som idag förvaras i magasin p.g.a. otillräckliga publika ytor. Ungefär hälften av samlingarna i det nya Stadsbibliotekets magasin är medier som omfattas av de nationella och regionala uppdragen som lånecentraler. Dessa medier erbjuds i första hand folkbibliotek runtom i landet.

Funktioner	2005	2014
Studieplatser	250	590 varav 465 platser med dator
Läsplatser (bekväma platser)	10	395
Sittplatser (enklare sittmöbel)	50	215
Publika datorer/tunna klienter	30	555
Grupprum	0	17
Aula, programlokal	1 (max 100 pers)	2 (max 300/100 pers)
Rum för eget skapande	0	3
Café	0	1 (120 gäster)
Restaurang	0	1 (80 gäster)

Besökarna har särskilt uttryckt önskemål om fler studieplatser, fler läs- och sittplatser, fler datorer, lokaler för biblioteksprogram, grupprum och café.

Ytor	2005	2014
Totalt	13 931 m ²	24 265 m ²
varav publika ytor	3 700 m ²	15 595 m ²
varav mediemagasin	2 550 m ²	1 850 m ²
varav administrativa ytor	6 121 m ²	4 470 m ²
varav externa aktörer	1 560 m ²	2 350 m ²
Stadsbibliotekets egen yta	12 371 m ²	21 915 m ²

Publika ytor är de utrymmen som är direkt tillgängliga för besökaren. Externa aktörer i det nya Stadsbiblioteket är Svenska Barnboksinstitutet samt café och restaurang. Den yta Stadsbiblioteket behöver ta i anspråk för sin egen verksamhet uppgår till 21 915 m².

Skillnaderna mellan det nuvarande Stadsbiblioteket och det nya är att det nya Stadsbiblioteket kan erbjuda ett ordentligt tillskott av publika ytor där en betydligt större andel medier kan exponeras direkt för besökarna och där tillgången till läs- och studieplatser väsentligt ökar. Dessutom bidrar det nya Stadsbiblioteket till en klar förstärkning av efterfrågade grupprum och lokaler för biblioteksprogram. Det nya Stadsbiblioteket kan i högre utsträckning bidra till stadens tillgänglighetsmål, eftersom möjligheterna att erbjuda medier och tjänster på fler och mer behovsanpassade sätt ökar, jämfört med idag. Ytorna i det nya Stadsbiblioteket är också beräknade utifrån gällande normer för tillgänglighetsanpassade lokaler.

5 Stadsbiblioteket i jämförelse med andra bibliotek

En jämförande studie av stadsbiblioteken/huvudbiblioteken i Stockholm, Göteborg, Malmö, Köpenhamn och Amsterdam illustrerar likheter och skillnader mellan vad biblioteksbesökare i olika städer kan förvänta sig av sina respektive bibliotek. Städerna är jämförbara eftersom de har en likvärdig biblioteksstruktur med ett större stadsbibliotek/huvudbibliotek samt ett antal större och mindre stadsdelsbibliotek eller filialer. Det här är också städer där det finns en hög andel studerande, dels stadens egna invånare, dels studerande vid de många olika utbildningsinstitutioner som rymms inom respektive stad.

5.1 Lokalernas storlek

Nuvarande Stadsbiblioteket, inklusive Annexet samt kontrakterade lokaler i fastigheterna Odengatan 61 och 63, uppgår totalt till 13 931 m². Av dessa är ca 3 700 m² publika ytor, medan ca 10 200 m² omfattar lokaler för biblioteksledning och gemensamma funktioner, mediemagasin samt lokaler för de nationella och regionala uppdragen, samt externa aktörer.

Ytan för det nya Stadsbiblioteket planeras uppgå till 24 265 m² (LOA) med en fördelning motsvarande 15 595 m² publika ytor, 6 320 m² administrativa ytor och ytor för mediemagasin samt 2 350 m² för externa aktörer. Den nya Stadsbiblioteket behöver ta i anspråk för sin egen verksamhet uppgår till 21 915 m². Ytorna inkluderar Asplunds bibliotek vars yta motsvarar ca 7 500 m² (LOA).

I Göteborg pågår just nu en utbyggnad av stadsbiblioteket från 9 000 m² till 12 500 m². Stadsbiblioteket i Malmö stod färdigt 1999 efter en omfattande ny- och tillbyggnad. Huvudbiblioteket i Köpenhamn är ca 10 000 m², men staden planerar för ett nytt bibliotek motsvarande ca 19 000 m². Centralbibliotek i Amsterdam är idag inklämt i en smal och hög byggnad vid en av kanalerna. 2007 07 07 öppnar man ett nytt stadsbibliotek med hög arkitektonisk profil på 28 000 m². I jämförelsen finns även det nya stadsbiblioteket i Halmstad med. Det är en intressant referens eftersom det blir det senaste tillskottet bland nya stadsbibliotek i Sverige. Invigningen är i slutet av april 2006.

Biblioteksytor, brutto, i m² och per 1000 invånare (2004)

Stad	Invånarantal	Biblioteksyta, totalt, m ²	Biblioteksyta i m ² per 1000 invånare
Stockholm	765 044	13 931	18
<i>Stockholm (2014)</i>	834 500	24 265	29
Göteborg	481 410	9 500	20
<i>Göteborg (nya yta)</i>	481 410	12 500	26
Malmö	269 142	15 300	57
Halmstad (nybyggnad pågår)	87 929	10 800	123
Köpenhamn (ny yta)	618 407	19 000	31
Amsterdam (2007)	800 000	28 000	35

Det finns en uppenbar skillnad mellan biblioteksyta per stockholmare jämfört med vilket utrymme invånare i andra stora biblioteksstäder erbjuds. Ett nyckeltal utifrån nuvarande publika ytor (3 700 m²) ger knappt 5 m² per 1000 invånare.

5.2 Besök, utlån och mediebestånd

Det vanligaste sättet att mäta biblioteksverksamhet på är utifrån volymer för besök och utlån samt mediesamlingarnas storlek:

Besök, utlån, mediesamling (2005)

Stad	Besök	Utlån	Digitala utlån	Volymer fysisk mediesamling
Stockholm	1 109 707	1 344 572	34 376	844 000
Göteborg	1 185 556	1 376 948	22 962	408 143
Malmö	925 831	656 657	2 588	623 243
Köpenhamn	889 000	1 260 000	373 000	792 000

Stockholm och Göteborg är likvärdiga sett till antalet utlån i förhållande till antalet besök. Med Stockholms större mediesamling kunde man dock förvänta sig fler utlån. En orsak till att det inte sker kan vara att medierna inte tillgängliggörs i det publika biblioteket, utan förvaras i magasin. Uppgifterna om de digitala utlånen är svåra att tolka. Det beror på att biblioteken mäter lånen på olika sätt. Generellt sett ökar dock antalet digitala utlån successivt.

5.3 Innehåll och tjänster

För att få en mer nyanserad bild av samtida biblioteksverksamhet bör även andra mätbara aktiviteter redovisas. Under rubriken programverksamhet ryms t.ex. författarprogram, visningar av bibliotek för sexåringar, företagsinformation, rim- och ramsor med nyblivna föräldrar och deras barn, läsecirklar för allmänheten samt visningar av bibliotekets resurser för studerade på olika nivåer. Utställningar är en annan del av bibliotekets verksamhet.

Mätbara aktiviteter (2005)

Stad	Program, visningar, undervisning i informationssökning	Antal deltagare	Utställningar
Stockholm	347	7 996	8
Göteborg	748	17 176	34
Malmö	423	12 873	25
Köpenhamn	127	Uppgift saknas	Uppgift saknas

Antalet program och visningar är betydligt lägre i Stockholm jämfört med i Göteborg och Malmö, likaså antalet deltagare. Det är förstås uppgifter som står i proportion till varandra, men skillnaderna har också sin förklaring i att stadsbiblioteket i Stockholm helt enkelt saknar ändamålsenliga lokaler för den här typen av verksamhet samt att varje programtillfälle är begränsat till maximalt 100 personer.

Utställningsverksamheten i Stockholm är marginell, trots att det egentligen finns ett stort intresse från omgivningen för att använda biblioteket för olika utställningar. I nuläget tvingas Stadsbiblioteket p.g.a. utrymmesbrist återkommande tacka nej till aktuella och angelägna utställningar som skulle kunna anknyta till och aktualisera bibliotekets ämnen, skapa debatt och intressanta samtal. Totalt finns ca 3-4 m² väggyta för hängande utställningar, medan lämplig golvyta fullständigt saknas. Motsvarande förutsättningar i Malmö är 35 m² golvyta. Stadsbiblioteket i Göteborg har en utställningshall motsvarande 150 m².

Utöver de mätbara aktiviteterna pågår hela tiden andra verksamheter, som inte är möjliga att mäta på samma sätt. Som exempel kan nämnas användandet av bibliotekets referensmaterial (böcker, tidningar och tidskrifter), kvalificerad hjälp och handledning vid sökandet efter information samt bibliotekets funktion som studiesal/läsesal.

5.4 Jämförelse mellan Stadsbiblioteket och stadsdelsbiblioteken i Stockholm (2005)

Antalet besök totalt för hela SSB uppgick förra året till 4,4 miljoner. Av dessa registrerades drygt 1,1 miljoner på Stadsbiblioteket. Det utgör ca 25 % av den totala besöksmängden. För Stadsbiblioteket motsvarade det ca 3 000 besök per dag, att jämföra med ett snitt om drygt 240 besök per dag och stadsdelsbibliotek.

Under 2005 var Stadsbiblioteket öppet för allmänheten drygt 3 000 timmar. Stadsdelarnas bibliotek höll på motsvarande sätt öppet närmare 56 000 timmar sammanlagt. Besök och utlån omräknade till nyckeltal per öppettimme ger på Stadsbiblioteket 345 besök per öppettimme, vilket motsvaras av ca 60 besök per öppettimme på stadsdelsbiblioteken.

5.5 Jämförelse mellan Stadsbiblioteket och andra kulturinstitutioner i Stockholm (2004)

I Statistisk årsbok 2006 finns bl.a. en redovisning av antalet besök till stadens och länets kulturinstitutioner. Uppgifterna är hämtade från 2004 och placerade då Stadsbiblioteket på en fjärde plats. Tio-i-topp-listan ser ut på detta sätt:

Kulturhuset	3 081 000	besök
Globenarenorna	1 350 000	"
Skansen	1 294 000	"
Stadsbiblioteket	1 175 000	"
Gröna Lund	1 010 000	"
Vasamuseet	860 000	"
Moderna museet	681 000	"
Storkyrkan	400 000	"
Tom Tits Experiment	391 000	"
Stadshuset	358 000	"

6 Visioner för biblioteken i Stockholms stad

Kulturnämnden antog i december 2005 en biblioteksplan, *Bibliotek i rörelse – en strategisk plan för bibliotek i Stockholms stad 2006-2010*. Planen syftar till att utveckla bibliotekens verksamhet utifrån den enskilda individens behov, att fokusera på människans lust att lära och barnets lust att läsa, att utveckla konsultativa arbetsätt samt att förbättra sambandet mellan biblioteken och andra aktörer i staden. Aspekter som tillgänglighet och mångfald integrerade delar av helheten bibliotek.

Med hänvisning till vad som redan idag kan uppfattas som allmänna förändringar av livsstilar, attityder och värderingar, nya sätt att kommunicera, hämta och lagra information på, är det viktigt att biblioteken skapar nya referenser för vad som är aktuella och användbara bibliotek. Biblioteksplanen betonar vikten av bibliotek som har förmågan att förändra innehåll och tjänster utifrån skeenden i omvärlden.

Om biblioteken även i framtiden ska inneha positioner som betydelsefulla och nödvändiga informations- och medieresurser i människors liv, måste en rad strategier formuleras för att möta de yttre omständigheter som påverkar biblioteken. Det finns ett par generella och globala faktorer som har särskilt stor inverkan:

- digitaliseringen i allmänhet och i synnerhet den av medier och informationstjänster
- nya infrastrukturer för kommunikation
- det livslånga lärandet och det ständigt pågående kunskapsökandet
- större utrymme för individualiserade behov och därmed krav på individuella tjänster
- ökad självständighet i informationssökningen för vissa, medan andra behöver mer stöd för att hantera informationsöverflödet
- snabbare och ökade krav på nya kunskaper och kompetenser inom flera branscher.

Ett sätt för biblioteken att svara mot trenden i omvärlden är att utvidga formerna för kommunikation genom fler kanaler, både fysiska och digitala och genom utökad tillgänglighet enligt 24/7 (24 timmar om dygnet, 7 dagar i veckan). Biblioteken bör erbjuda fler individuellt utformade tjänster, utvecklat pedagogiskt stöd och i högre utsträckning samarbeta med partners för att skapa bredare kunskap inom områden som kan främja besökarnas behov. Dessutom bör biblioteken aktivt utveckla metoder som snabbt kan analysera nya behov och sedan förändra utbudet utifrån det.

De förändringar som genomsyrar omvärlden påverkar enskilda verksamheter med kraft. Många branscher väljer aktivt att själva medverka i forsknings- och utvecklingsprojekt för att kunna påverka och styra den utveckling man är en del av. Det är ett val, eller snarare ett uppdrag, även för dagens bibliotek. Som aktör inom Informations- och kommunikationsteknik (ICT) bör biblioteken ta ansvar för uppgiften att säkra tillgången till människors gemensamma, kollektiva minne. Idag styrs och kontrolleras stora mängder av informationen på Internet av ett fåtal kommersiella aktörer genom sökmotorer som exempelvis Google och Yahoo. Biblioteket är en oberoende institution som garanterar fri tillgång till berättelser, information och kunskap, en medierad miljö där information blir tillgänglig mer eller mindre utan gränser mellan det fysiska och det virtuella.

För att skapa ett nytt och innovativt Stadsbibliotek, sett ur både ett teknologiskt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv, finns anledning att ta del av nya rön inom arkitekturen, där biomimetik är ett högaktuellt område. Forskare inom det området försöker bygga vidare på naturens kunskaper genom att, enkelt uttryckt, försöka imitera funktioner i naturen.

Tillsammans med aktörer inom konst, arkitektur och teknik, bör Stockholms stadsbibliotek ta tillvara och utveckla nya former för att erbjuda information och upplevelser och gestalta och synliggöra kunskap.

Möjligheten att tillsammans med externa partners experimentera kring utbud och tjänster i framtidens bibliotek sammanfaller med visionen för bibliotek i rörelse och med visionen för Stockholm som kunskapscentrum och nav kring utvecklingsintensiva områden som t.ex. ICT

7 Visioner för ett nytt Stadsbibliotek

7.1 Vision för verksamheten i ett nytt Stadsbibliotek

Stadsbiblioteket ska formas utifrån visionen om ett föränderligt och rörligt bibliotek. Möjligheten till rörelse ska avspeglas såväl i byggnadens form som i verksamhetens innehåll. Form och funktion ska förstärka varandra. Verksamhetens mål är att

- **stimulera lusten att läsa**
- **stimulera det fria kunskapssökande**
- **stödja behov relaterade till bildning och utbildning**

Stadsbiblioteket ska medverka till utveckling utifrån individens egen förmåga och personliga drömmar och mål. Medierna, tjänsterna och rummet ska tillsammans och var för sig möta besökarnas behov av att

- **uppleva och lära**
- **kommunicera och påverka**

7.2 Stadsbibliotekets resurser

Stadsbibliotekets verksamhet utvecklas genom komponenterna kompetens, medier och rum, som i samspel med besökarnas behov påverkar och utvecklar tjänster och innehåll i både det fysiska biblioteksrummet och i det digitala nätbiblioteket.

Kompetens är medarbetarnas gemensamma och enskilda kunskaper samt förmågan att i olika sammanhang använda dessa kunskaper. Ny kompetens utvecklas i mötet mellan medarbetare, besökare, medier och samarbetspartners. I det nya Stadsbiblioteket finns en bred gemensam kompetens kring tillgänglighet, digitaliserade och anpassade medier samt kring barns och ungdomars preferenser av vad ett bibliotek kan vara. En viktig dimension är attityden i mötet med besökarna. Med stöd av visionen för ett bibliotek i rörelse, stimuleras en tillåtande, uppmuntrande och bejakande atmosfär.

Medierna och medarbetarnas kompetens utgör plattformen för biblioteket. Samlingarna består av fysiska och digitala medier, exponerade på ett attraktivt och åtkomligt sätt. Det går att använda medierna direkt på plats i det fysiska och digitala biblioteket. Det går också smidigt att låna det med sig till en annan fysisk eller digital plats. Utbudet kommunicerar med olika individers behov.

Rummet är utformat kring ledorden tillgängligt, synligt, samtida och kommunicerande. Det är välkomnande och öppet, uttryckligt och aktuellt, intressant och omskapande, utvecklande och interaktivt. Det formas och styrs av händelser i och utanför biblioteket. Det fysiska rummet är generellt i bemärkelsen användbart utifrån flera olika sammanhang.

Det nya Stadsbiblioteket omfattar även Asplunds bibliotek och man har tagit tillvara och förstärkt de unika möjligheter byggnaden har. Biblioteksrummen ger besökaren en möjlighet att själv välja atmosfär, välja den miljö som bäst stämmer överens med hennes behov och förväntningar.

8 Rums- och funktionsbeskrivning till nytt Stadsbibliotek

Stadsbiblioteket ska väcka enskilda människors lust och förmåga att uppleva och lära, påverka och kommunicera. Verksamheten och rummet ska skifta fokus utifrån olika tidpunkter och behov och på så sätt skapa fysiska och mentala rörelser.

Biblioteket ska till sin helhet vara generellt och tala till både barn, unga, vuxna och äldre. Det riktar sig till samtliga besökare och sorterar inte personer utifrån ålder eller fysiska funktioner. Besökaren väljer själv hur hon vill använda biblioteket och vilka delar hon vill bli inspirerad av. Rummet ska utformas utifrån begreppen:

- tillgängligt
- synligt
- samtida
- kommunicerande.

Stadsbibliotekets samlingar och tjänster synliggörs genom ämnesområden med olika samband till varandra. Det finns en stark önskan att i alla sammanhang sträva efter att undanröja fysiska, intellektuella och känslomässiga hinder i biblioteket.

De verksamheter som ska rymmas inom fastigheten för det nya Stadsbiblioteket är indelad i:

- besöksinriktad verksamhet
- verksamhetsledning
- verksamhetsstöd såsom marknadsavdelning, ICT, fastighetservice mm
- uppsökande verksamhet
- nationell och regional verksamhet med lånecentraler.

Dessutom kommer det att finnas ett nära samarbete med den externa hyresgästen Svenska Barnboksinstitutet, med vilka man kommer att dela vissa funktioner.

All verksamhet i Stadsbiblioteket har som yttersta mål att optimera kvalitén i besökarens möte med biblioteket. Därför ska de publika och interna funktionerna ha ett nära samband och harmoniera med varandra både mentalt och rumsligt. Det ska internt finnas goda möjligheter till spontana möten och kunskapsöverföring mellan enheter, arbetslag och enskilda medarbetare. Den fysiska och mentala rörligheten i arbetssätt och attityder är hög och främjas av tvärfunktionella lösningar.

9 Publika funktioner

9.1 Huvudentré

Här uppstår det första mötet med biblioteket och det är här, på marknads- och nyhetstorget, som biblioteket marknadsför aktiviteter, program och tjänster. Det är också här besökarna lånar och återlämnar medier via en avancerad, men lättanvänd station för självbetjäning. Det går bra att slå sig ner en stund eller göra ett besök i Biblioteksshopen, se utställningar eller ta del av allmän information om biblioteket och andra verksamheter i staden. Rummet och funktionerna skapar överblick och väcker samtidigt nyfikenhet.

Personlig vägledning ges i Frågebyrån, som också är den gemensamma receptionen för besökare till samtliga verksamheter i fastigheten. Här kan medarbetarna snabbt skifta position mellan att vara väl synliga och tillgängliga i det publika rummet till arbetsuppgifter som mer har karaktären av "back-office". I anslutning till receptionen finns avancerade offsettjänster. Ett rum där många olika rörelser och skeenden pågår samtidigt. Det är inbjudande, öppet, ljust och sorligt.

9.2 Sekundärentréer

De rumsliga lösningarna kan förutsätta fler entréer. Dessa sekundärentréer har i första hand som uppgift att skapa access till biblioteket. Här planeras inga särskilda funktioner, förutom att ge en överblick över biblioteket som helhet genom översiktskartor i fysik och digital form.

9.3 Nyhetszon

Rummet fungerar som kommunikationskanal mellan biblioteket och omvärlden. Här erbjuds nyhetsrapportering via TV-skärmar, dagstidningar från hela världen, ett urval av bibliotekets tidskrifter samt datorer för den som vill kommunicera med världen utanför. Man kan både samtala med andra eller välja att enskilt ta del av nyheter. Det finns sittplatser både för den som kan ägna mer tid åt tidningsläsning och för den som bara passerar rummet på väg till bussen eller under lunchen. Rummet är ljust, inbjuder till kommunikation och rymmer både sorliga och lite tystare zoner.

9.4 Aula

Två rum som är flexibla och smidigt kan anpassas utifrån olika aktiviteter (föreläsningar, samtal med författare, mingel och kommunikation). Lokalernas tekniska utrustning motsvarar konferensstandard. Den finns foajéer i anslutning och möjlighet att hänga av sig ytterkläder samt tillgång till toaletter. Rummen utformas i enlighet med målet om flexibel användning samt hög teknisk standard. Foajéerna erbjuder möjligheter till samtal, visst sorl.

9.5 Restaurang

Matsal och kök för ca 80 gäster. Rummet har en hög tillgänglighet med entréer både internt in till biblioteket och externt utifrån gatan. Restaurangen bidrar

till bibliotekets marknadsföring och är på så sätt ett fönster utåt. Verksamheten kan bedrivas även på tider då biblioteket är stängt. Rum för samtal och avkoppling i kombination med god mat. Rogivande, avskärmande utan att det upplevs som isolerat från biblioteket. Dämpad akustik.

9.6 Café

Servering och kök för ca 120 gäster. Caféet erbjuder matigare smörgåsar, kanske soppa till lunch, kaffe, frukt och gott fikabröd. I rummet finns ytor för samtal, men också plats för den som söker en mer dämpad miljö, den som kanske vill använda caféet som personlig lärmiljö. Här umgås barn, unga och vuxna tillsammans. En kvinna läser en tidning, några ungdomar samtalar kring sina senaste läsoplevelser och en taxichaufför kommer förbi på snabblunch. Rummet är öppet, ljust och kommunicerande. Vissa delar lite tystare än andra.

9.7 Studios

Tre rum för kreativt skapande att använda i grupp eller enskilt. Rummen ligger i anslutning till varandra och kan växla mellan att vara en stor studio eller 2-3 mindre rum. Innehåller teknisk utrustning med inriktning på bild- och ordbehandling, layout och produktion av egna texter i valfria former (verbalt, skriftligt, i bild). Här finns stora möjligheter att testa och experimentera med olika kombinationer av estetik och teknik. Konstnärer, författare, andra kulturarbetare och producenter bidrar med kunskap och inspiration. Riktat sig till alla besökare.

Rummen är anpassade för kommunikation invändigt och påverkar inte verksamheten utanför. Det är möjligt att föra samtal även direkt utanför rummen, utan att störa andra besökare.

9.8 Utbildningslokaler

Fyra salar för datorbaserad utbildning. Används både för användarutbildning riktad till besökare och för internutbildning av bibliotekets medarbetare. Lokalerna används av alla verksamheter inom Stockholms stadsbibliotek. Utrustning med mycket hög teknisk standard.

Rummen är anpassade för kommunikation invändigt och påverkar inte verksamheten utanför. Det är möjligt att föra samtal även direkt utanför rummen, utan att störa andra besökare. Möjlighet att förvara ytterkläder i lokalerna.

9.9 Magasin

Det slutna magasinet behöver inte vara åtkomligt direkt för besökarna, utan det är bibliotekets personal som hämtar material härifrån. Magasinet omfattar ca 164 000 volymer plus 750 hyllmeter för förvaring av äldre årgångar tidskrifter. Nuvarande magasin i Asplunds bibliotek är lämpligt som slutet magasin. Inga särskilda krav på klimatanpassning.

9.10 Sorteringsverk

Ett automatiserat system för sortering av allt medieflöde in till biblioteket. Hanterar medier som återlämnas av besökarna i det publika biblioteket och medier som anländer via logistikcentralen. Besökarna återlämnar medier i huvudentrén, oftast enstaka volymer eller i mindre mängder. Stationerna för återlämning ska vara tydligt exponerade och kan med fördel utformas som inkast i väggen, typ brevinkast. De medietransporter som anländer till logistikcentralen innehåller däremot stora volymer och det är mycket angeläget att skapa rationella och ergonomiska lösningar för den hanteringen.

Sorteringsverkets placering i byggnaden ska motiveras dels utifrån sambanden till huvudentré och logistikcentral, dels utifrån ekonomiska aspekter. Oavsett placering är det en förutsättning att vertikala och horisontella transportband kan konstrueras mellan de delar av biblioteket där medierna kommer in (huvudentrén och logistikcentralen) och placeringen av själva sorteringsverket. Ska utformas utifrån aktuella krav på arbetsmiljö.

9.11 Övrigt publikt

Toaletter för allmänheten finns fördelade över hela biblioteket. Merparten är dock placerad i anslutning till huvudentrén. Två toaletter med skötbord ska placeras i nära anslutning till Barnen skönlitterära bibliotek.

Det finns tillgång till obemannade, låsbara förvaringsboxar i anslutning till huvudentrén och i andra delar av biblioteket, som t.ex. vid lärmiljön. Kaffe- och vattenstationer för besökarna finns utplacerade på ett par ställen i biblioteket.

Förråd och utrustning för lokalvård finns lämpligt fördelade i byggnaden.

10 Ämnesområden

Stadsbibliotekets medier och tjänster utformas och synliggörs som olika ämnesområden, där varje område har sin egen atmosfär och karaktär. Nätverkskommunikationen är trådlös och besökaren kan själv välja vilken del av biblioteket som känns mest tilltalande för dagen. Det går lika bra att använda sin privata dator som att låna någon av bibliotekets datorer.

Ämnesområdena erbjuder vissa gemensamma faciliteter, men i varierande omfattning utifrån ämnets karaktär. Gemensamma resurser är läsplatser och studieplatser, grupprum, sökdatorer, mindre utställningsytor och plats för exponering av medier. Varje ämnesområde erbjuder både tystare ytor och mer sorliga ytor och resurserna fördelas mellan dessa. Det finns olika antal bemanade informationspunkter inom varje område, utformade på olika sätt för att bättre motsvara olika behov av tjänster och service. Se Anvisningar till lokalprogrammet.

Ca $\frac{3}{4}$ av medierna är direkt åtkomliga för besökarna. Tillgängligheten formuleras i tre nivåer där exponering på publik hylla är högsta graden av tillgänglighet, förvaring i öppet magasin nästa steg och förvaring i slutet magasin den minst tillgängliga nivån. Öppna magasin ska vara placerade i olika delar av det publika rummet, medan det slutna magasinet inte behöver vara det. Se Anvisningar till lokalprogrammet.

Med undantag av ett skönlitterärt bibliotek riktat till barnen ska varje ämnesområde utformas med både barns, ungas och vuxnas behov för ögonen. Biblioteket ska inspirera till olika sätt att upptäcka och hitta i biblioteksrummet. Det ska genomföras med respekt för att olika besökare har olika behov, men ändå vara den vision som genomsyrar ämnesområdenas utformning. Visionen kan ge nya och oväntade samband till kunskap för alla besökare, såväl yngre som äldre.

I praktiken betyder detta att all facklitteratur och andra medier inom ett ämnesområde exponeras i ett sammanhang och inom en gemensam yta. Graderna av integrering mellan olika kunskapsnivåer, mellan medier riktade till barn eller vuxna, varierar mellan olika ämnen.

Barnens sökande efter kunskap stimuleras särskilt i Barnens upptäckarbibliotek som ska vara egna ”rum” inom varje ämnesområde. Upptäckarbiblioteket gestaltar och lyfter fram ämnenas innehåll på flera sätt. Här finns plats att läsa, prata och leka, det finns lekmaterial, utställningar och annat material som barnen kan använda för att visualisera det man lär. Miljön inspirerar till lek och samtal och bidrar på ett lustfyllt sätt till barns språkutveckling. Barn besöker ofta biblioteket tillsammans med någon vuxen och det ska finnas lösningar där barnet och den vuxna tillsammans, sida vid sida, kan upptäcka biblioteket.

10.1 Barnens skönlitterära bibliotek

Innehåll: sagor och berättelser för barn mellan 0-12 år i form av pekböcker, bilderböcker och böcker med många kapitel och på många olika språk. Här finns även faktaböcker för de allra yngsta barnen. Medier i både tryckt form och i andra format.

Barn ska ha nära till den skönlitteratur som vänder sig till just barn. Rummet och verksamheten ska förmedla glädjen i läsoplevelsen och locka till lusten att berätta om det man läst. Här finns ett spektra av aktiviteter: hoppa jämfota med lillasyster på den mjuka mattan, låta tygdockorna Alfons och Pippi gå på upptäcktsfärd bland kuddar och böcker, sitta vid ett bord och rita drakar tillsammans med pappa, lyssna till fasansfulla historier med sina klasskompisar i sagorummet eller sitta lite mer avskärmad från andra och lyssna på den senaste ljudboken av sin favoritförfattare. Det finns en barnvagnsparkering i nära anslutning. Barnens skönlitterära bibliotek ansvarar även för den bokbussverksamhet som riktar sig till förskolor runtom i staden.

Rummet ska vara ljust med möjlighet till varierad ljussättning, det är barnvänligt och erbjuder utrymmen för lek. Här är sorligt.

10.2 Unga

Biblioteket reserverar inte särskilda rum för unga besökare, utan ska till sin helhet utformas på sätt som kan tilltala unga människor. Det ska t.ex. vara möjligt att lyssna på berättelser och musik via hörlurar i olika delar av biblioteket, att samtala i mindre grupper runt ett bord eller i olika inbjudande sittgrupper.

Det ska finnas utrymme för att prova på olika former av skapande aktiviteter, antingen via de kanaler biblioteket erbjuder, t.ex. studios, eller genom att spontant och i stunden förändra delar av biblioteksrummet. Det kan vara tillfälliga ommöbleringar därför att många vill spela brädspel eller tvärtom, skapa mindre öar i rummet, där man sitter samlade i mindre grupper för att t.ex. diskutera det senaste förslaget till ny gymnasieskola, spela kort, vänta in säsongens första pass med poweryoga på gymmet strax intill, göra läxor ihop eller planera inspelningen av det egna rockbandets första demo.

Dessa rum ska kunna skapas överallt i biblioteket där det fungerar bra att samtala högt eller lite mer dämpat.

10.3 Utländska språk

Innehåll: skönlitteratur och samtliga ämnesområden inom facklitteratur på de 120 språk biblioteket erbjuder, förutom svenska, engelska och nordiska språk. Här finns också tidskrifter på olika språk. Utgivningen av tryckt media beräknas fortsätta som idag, möjligen ökad publicering av elektroniska tidskrifter.

Här exponeras litteratur från hela världen med olika världsdelar som grund för geografiska samband. Tidskrifter exponeras i anslutning till respektive fack- eller språkområde. Här är det möjligt att uppleva och lära på stockholmarnas alla olika språk. Det finns plats för att studera eller läsa en god bok. Utställningar kring dagsaktuella internationella teman ger inspiration att söka mer

kunskap. Här finns många medarbetare med breda språkkunskaper som vägleder sökandet efter information och bra böcker. Rummet gestaltar samband mellan språk och kulturer, mellan det som finns nära och det som har ett annat centrum än det europeiska. Det finns plats och möjligheter för barn och vuxna att tillsammans söka kunskap här.

Ett ljust rum med plats för både samtal och diskussioner och för studier och enskild läsning.

10.4 Humaniora

Innehåll: litteraturvetenskap, religion, språkvetenskap och filosofi. Här finns biografier samlade och begreppet bibliotek som ämne. Dessutom finns ett stort urval tidskrifter. Utgivningen av tryckt media förväntas fortsätta som idag. Här finns Barnens Upptäckarbibliotek: litteratur, konst, musik, religion, filosofi, biografier.

Här presenteras klassiska humanistiska studieämnena på ett nytt och annorlunda sätt med hjälp av modern teknik och olika rumsliga effekter. Det är en studie- och kunskapsintensiv miljö. Böcker, tidskrifter och andra medier presenteras vid sidan av varandra. Rummet lyfter fram olika sätt att se på verkligheten och inbjuder till olika sätt att tolka omvärlden. En äldre man och hans barnbarn berättar för varandra om sina favoritförfattare. Ett par elever från en av stadsdelens skolor får oväntad hjälp av en doktorand i religionsvetenskap. Han tar gärna tar en paus från det egna arbetet för att istället berätta om de stora religionernas gemensamma nämnare. Här pågår programverksamhet, samtal och diskussioner utifrån olika humanistiska perspektiv.

Ett ljust rum som lyfter fram värdet av mångfald och olikheter, som skapar möten mellan dåtidens tankar och nutidens människor.

10.5 Estetik

Innehåll: arkitektur, konst, film, musik och fotokonst samt ett stort urval tidskrifter. Förmodligen oförändrad utgivning av tryckt media de närmaste åren. Rummet ska ge inblick i konstens alla uttryck genom tiderna. Samlingarna omfattar böcker av större format, särskilt områdena arkitektur och konst, och innehåller ett stort antal tidskrifter och filmer. Nya infallsvinklar lyfts fram med hjälp av annorlunda fysiska och digitala lösningar. Konst och teknik möts och ger fler tillträde till det estetiska kunskapsfältet. Några arkitektstudenter diskuterar de olika förslag som ledde fram till det nya Stadsbiblioteket. Tänk att Stockholm har berikats med ännu en biblioteksbyggnad i världsklass! En bildpedagog lyssnar på barnen i en dagisgrupp som samtalar kring temat Konstig konst. Området innehåller de klassiska sköna konsterna, och det finns stort utrymme att visa upp och diskutera samtida och dåtida trender och strömningar. Rummets utformning förstärker det smakfulla, generös tillgång

till bekväma läsplatser och mindre bord att lägga stora böcker på. Många verk exponeras med fördel som ”soffbordsböcker”. Här finns ett mindre antal studieplatser. Vissa funktioner samordnas med ämnesområdet Humaniora. Ett ljust rum med möjlighet till varierad punktbelysning.

10.6 Samhälle

Innehåll: ekonomi, juridik och EU-material, samhällsvetenskap, beteendevetenskap, företagarinformation och stadsplanering. Särskilt ämnesområde för hus, hem och hobby. Innehåller ett stort urval tidskrifter. Utgivningen tryckt media borde minska, med undantag för hus, hem och hobby.

Ett studieintensivt rum för enskilda studier och studier i grupp. Rummets utformning bjuder in till möten och samtal. Här finns individuell vägledning inom olika samhällsområden t.ex. advokatrådgivning och företagarinformation. Rummet växlar i form och innehåll utifrån dagsaktuella teman. Utställningarna avlöser varandra i högt tempo, det är många föreningar och organisationer som vill väcka debatt i olika frågor. Här pågår möten mellan medborgare och politiker. Barn och ungdomar bidrar med nya infallsvinklar och diskussionerna når nya dimensioner. Ett ungt föräldrapar letar idéer till hemmet utifrån konceptet compact-living. De har lite tid över innan det är dags för veckans omgång av rim- och ramsor i barnens skönlitterära bibliotek. Ett ljust rum där samtal, diskussioner och debatter pågår under olika tider.

10.7 Natur & teknik

*Innehåll: matematik, teknik, medicin, hälsa, idrott, elektronik och naturvetenskap, inklusive husdjur, och miljö. Utgivningen av tryckt media inom området kommer att minska, medan digital publicering ökar. Här finns **Barnens Upptäckarbibliotek**: Teknik, natur, medicin.*

En studieintensiv miljö där medierna i högre omfattning än idag kommer att vara tillgänglig i elektronisk form. Det är ändå lätt att hitta och använda de informationskällor man behöver. Det är ett brett ämnesområde som lockar många besökare med olika behov. Därför ska såväl rummet som innehållet lyftas fram och gestaltas på flera tänkbara sätt. Exponeringsytorna och utställningsytan används flitigt och fantasifullt. En eftermiddag kommer en astronom från Observatoriet till biblioteket och berättar om rymden, om månvarv och stjärnfall. Det finns många tankar att mötas kring när det handlar om universum, det upptäcker både unga och vuxna besökare som stannat till för att lyssna. Det här är ämnen som många barn är mycket intresserade av och det ska finnas ordentligt med utrymme att forska på egen hand eller tillsammans med kompisar, föräldrar eller andra vuxna. Det ska vara möjligt att experimentera och testa den kunskap man funnit. Här finns spel i fysisk och digital form, här finns möjligheter till lek.

Rummet kan variera i ljus, ger plats för tystare studier och för samtal kring nya upptäckter.

10.8 Folk & länder

Innehåll: arkeologi, historia, etnologi, antropologi, geografi och genealogi. Här finns många kartor, en del tidskrifter samt specialsamlingen Stockholmskällan. Utgivning av tryckt media som idag, men viss del ökad elektronisk publicering. Här finns Barnens Upptäckarbibliotek: psykologi, pedagogik, arkeologi, historia, etnologi, geografi, samhälle, sport..

En studieintensiv miljö med betoning på studier i grupp och möjligheter till samtal om det man lär. Området innehåller både ämnen där det förflutna står i fokus och ämnen som tar fasta på nuet. Besökaren ska kunna resa i tid och rum, med fokus på möten mellan människor. Specialsamlingen Stockholmskällan intresserar många besökare, både stockholmare och turister. Studenter och släktforskare ägnar sig åt sina studier. En kvinna har sitt barnbarn med sig och berättar med inlevelse om olika levnadsöden i släkten. Den lokala pensionärsföreningen ska göra en studieresa till Pompeji. Man bokar hotell på nätet och gör upp resplaner med hjälp av kartor och de många vackra volymerna med bilder från utgrävningarna.

Ett rum som uppmuntrar till samtal och till möten över gränser.

10.9 Skönlitteratur

Innehåll: skönlitteratur på svenska, nordiska språk och engelska, inkluderar genrer som romaner, noveller, poesi, dramatik, serier och ungdomslitteratur. Fortsatt bred utgivning och efterfrågan på tryckta böcker, men med ökad efterfrågan på skönlitteratur i digital form.

Här finns både det klassiska bokbiblioteket och det digitala skönlitterära biblioteket med litteratur i andra format. Rummet väcker lust att läsa och erbjuder möjligheter att mötas kring läsoplevelser. Sköna läsplatser varvas med attraktiv exponering av böcker som kan överraska. Även den som har mindre läsvana eller svårt att hitta ”bra” böcker blir tilltalad och stimulerad av rummet. Lyfter fram betydelsen av skönlitteratur som en del av människans lärande. Rummet riktar sig till alla som är intresserade av att läsa böcker och det finns gott om läsinbudande fåtöljer och soffor. Personal från bibliotekets marknadsavdelning gör i ordning böcker och hämtar material till kvällens stora händelse i bibliotekets aula: nomineringarna av Augustpriset, som i år ska offentliggöras från Stadsbiblioteket. I en annan del av rummet har Tolkiensällskapet ett mindre medlemsmöte. Det är ett ljusst och lugnt rum, lite tystare atmosfär.

10.10 Lärmiljö

Innehåll: en samlad miljö där många ägnar sig åt enskilda studier. En mindre avdelning med kurslitteratur i tryckt form, god tillgång till kursmaterial och hjälpmedel som ordlistor, rättstavningsprogram och uppslagsböcker i elektronisk form.

Behovet av inspirerande och stödjande miljöer för studier ökar i takt med att studieformerna blir alltmer flexibla, samtidigt som studier på distans ställer högre krav på den enskilde. Distansstudier blir vanligare framför allt bland invånarna i storstäder. Resurserna i denna lärmiljö riktar sig till den enskildes behov av studiestöd. Här finns studieplatser för den som vill studera själv. Här erbjuds också resurser som stöd och vägledning kring val av studier, utbildning och arbetsmarknad. Frivilliga organisationer erbjuder läxhjälp för studerande på olika nivåer. Det finns också support och handledning i frågor som rör studieteknik, informationssökning, kurslitteratur. Ett flertal studieplatser är utrustade med datorer och försedda med programvaror som underlättar lärandet, t.ex. elektroniska referensverk och språkstöd. Det är även möjligt att dygnet runt studera i 24/7-rummet. I ett av de mindre grupprummen pågår en muntlig tentamen. Tre stockholmare kommunicerar via telebildöverföring med sin lärare i hälsovetenskap vid Umeå universitet.

Rummet ska inte utformas som en tyst läsesal, men ändå skapa lugna, tysta ytor för den som vill studera för sig själv.

11 Fastighet och service

Ett bibliotek i rörelse förutsätter en rationell hantering av flöden kring besökare, medier och medarbetare. Det är angeläget att skapa lösningar där de interna transporterna till och från alla aktörer inom fastigheten, inte passerar via de publika delarna av biblioteket.

11.1 Logistikcentral/lastkaj

En gemensam angöringspunkt med godsmottagning och lastkaj för transporter och leveranser till och från hela bibliotekskomplexet, inkl. Asplunds bibliotek. Placeringen är central och i nära anslutning till vertikala och horisontella kommunikationer. Här sorteras in- och utgående gods till samtliga verksamheter i fastigheten samt post. Utrustas med luftavskiljare mellan lastkaj och övrig avlastningsyta. Delar av avlastningsytan bör finnas på "avgassidan". Lastkajen ska vara tillräckligt rymlig för att hantera två till tre samtidiga leveranser. Plats för angöring av bibliotekets bokbussar.

11.2 Utrymme för mediehantering

Här finns en samordnad funktion för de verksamheter som i sina uppdrag transporterar stora mängder medier till och från biblioteket.

Internationella biblioteket har ett nationellt uppdrag som lånecentral för medier på drygt 100 olika språk. Transporterna riktar sig till bibliotek i hela landet. Hanteringen av depositioner och enstaka lån (fjärrlån) är omfattande och ser inte ut att avta de närmaste åren.

Regionbibliotek Stockholm har som uppdrag att, som en av Sveriges tre lånecentraler, förse bibliotek i mellersta Sverige med medier på svenska. Verksamheten kan eventuellt minska i framtiden.

Uppsökande enheten förser olika institutioner och arbetsplatser inom Stockholms stad med medier. Enheten kommer att ansvara för bokbuss för äldre.

Barnens skönlitterära bibliotek förser förstugor och andra barninstitutioner inom Stockholms stad med medier via bokbussen för barn.

Verksamheterna har sina samlingar i nära anslutning till logistikcentralen för att minimera flödet av medier inom själva biblioteksbyggnaden. Verksamheternas samlingar förvaras i kompaktmagasin, men skilda åt från varandra. Se respektive volym per verksamhet samt särskilda behov av förråd i Lokalprogrammet.

Det gemensamma utrymme omfattar fyra arbetsstationer där medierna kan registreras, packas i och ur transportlådorna. Det finns gott om utrymme för transportlådorna, för bokvagnar och liftar och det ska finnas ett mycket nära samband till sorteringsverket.

11.3 Miljöstation

Plats för hantering av grovsopor. Utformas enligt riktlinjer för Stockholms stads miljöpolicy. Soprum för alla verksamheter i fastigheten, inklusive kylda soprum för hushållsavfall. Station för pappersåtervinning. Samordnat system för hushållssopor och papper inom hela fastigheten, typ centralsug.

11.4 Intendentur och säkerhet

Ansvar för ledning och drift av verksamheten inom fastighet och service samt för teknisk support/PC-support till besökare och medarbetare, kassahantering, lokalunderhåll och frågor som rör inventarier och lokalvård. Tecknar hyresavtal och agerar motpart i frågor som rör de externa aktörerna. Hanterar avtal med entreprenörer och olika leverantörer.

Ansvar för frågor som rör säkerhet och bevakning såsom brandsäkerhet, utrymning och inbrott, beredskap för krishantering. Särskild övervakningscentral kommer att hanteras av entreprenör (vaktbolag).

Arbetsplats för två personer, enskilda rum.

11.5 Vaktmästeri

Fyra arbetsplatser för personer som arbetar med transporter, teknisk support, kassahantering, postsortering och allmänna inventarie- och lokalfrågor. Postfack för sortering av internpost.

11.6 Lokalvård

Arbetsstation för ca sju lokalvårdare. Större städcentral med lager för lokalvårdsmaterial. I biblioteket finns lämpligt fördelade mindre utrymmen för lokalvårdsmaterial.

11.7 Gemensamt Fastighet och service

Gemensamma utrymmen för omklädning, WC och dusch. Mötesrum för mindre möten.

12 Parkering/Garage

Tre parkeringsplatser för handikappfordon, fördelade mellan huvud- och personalentré. Ca 20 platser för bibliotekets tjänstebilar samt entreprenörsfordon. Två platser för besöksparkering.

Garage för två bokbussar med tillgång till tvättplats och möjlighet att utföra mindre underhåll. Om möjligt utnyttja plats i allmänt p-garage (Odengaraget).

13 Besöksinriktad verksamhet, arbetsplatser

Funktionsarbetsplatser för de medarbetare och chefer som ansvarar för den publika verksamheten i Stadsbiblioteket. Medarbetare som arbetar besöksinriktat ska vara lätt tillgängliga och bör ha sin arbetsplats nära de publika utrymmena. Tjänst i det publika rummet förutsätter ständig tillgänglighet såväl i rummet som virtuellt.

Större delen av arbetsplatserna fördelas i storrum om ca 4-5 personer per grupp. Datorbaserat arbete, plats för en mindre bokvagn i anslutning till arbetsplatsen.

17 enskilda rum av olika storlek, vissa med utrymme för mindre möten. Arbetsplatserna ska karakteriseras av effektivitet, flexibilitet och mobilitet med god luft- och ljusmiljö.

Gemensamma hyllor för medieförvaring samt gemensamma funktionsarbetsplatser för allmänt mediearbete och bokvård.
Plats för förvaring av mindre kartonger som används för medietransporter till enskilda personer.

14 Verksamhetsledning och stöd

14.1 Ledning och stab för Stockholms stadsbibliotek

Gemensamma ledningsfunktioner för verksamheten inom Stockholms stadsbibliotek. Utgörs av ca 10 personer, inklusive stadsbibliotekarie och verksamhetscontroller.

14.2 Marknadsavdelningen

Ansvarar för gemensamma frågor som rör Stockholms stadsbiblioteks marknadsföring och kommunikation, både internt och externt. Marknadsavdelningens uppdrag kan i framtiden sorteras i två kategorier där vissa uppdrag riktas till Stockholms stadsbibliotek som helhet, medan andra i första hand omfattar Stadsbibliotekets verksamhet. Utveckla en lokal funktion för Stadsbibliotekets marknadsföring utifrån målen för program- och utställningsverksamheten.

Arbetsplatser för 15 personer i landskap, varav ca fem utrustas för grafiska formgivare samt ett chefsrum. Tillgång till möteslokaler och samtalsrum. En ateljé med möjlighet att producera material till skyltar, skyltfönster, program och utställningar.

14.3 Virtuella enheten

Ansvarar för Stockholms stadsbiblioteks virtuella utvecklingsarbete som omfattas av tre huvudområden: infrastruktur i det publika fysiska biblioteksrummet (trådlös kommunikation, vlan), nätbiblioteket med webb samt urval och tillgängliggörandet av digitala samlingar (e-medier, databaser), verksamhetsstöd för IT-relaterade tjänster (Netloan, RFID, drift av biblioteksdatasystem). Visst supportansvar för IT-relaterade tjänster. Utvecklingsarbetet bedrivs i projektform, med stort behov av samordning mellan projekt/projektledare.

Arbetsplatser för ca 15 personer i landskap samt ett chefsrum. Tillgång till möteslokaler och samtalsrum. Ett separat rum för labbverksamhet, möjlighet att samtidigt kunna testa olika datorer och maskinvaror. Rummet måste vara möjligt att låsa. Ett serverrum, men det kan placeras var som helst och inte i anslutning till arbetsplatserna.

14.4 Uppsökande verksamhet

Enheten ger dels konsultativt stöd till stadsdelsbiblioteken i frågor som rör medier och lässtimulerade verksamhet riktade till äldre och funktionshindrade, dels avtalsfinansierad biblioteksverksamhet riktad till sjukhus, sjukhem, kriminalvård samt olika arbetsplatser. Avtalen omfattar i första hand medieförsörjning, ibland även kompetens i form av personal. Ansvarar för bokbussverksamhet riktad till äldre.

Arbetsplatser för ca 7 personer i landskap samt ett chefsrum. Plats för bokvagnar vid arbetsplatserna.

14.5 Regionbibliotek Stockholm

Enheten består av länsbibliotek och lånecentral och finansieras av landstinget och staten. Verksamheten omfattar dels konsultation riktad till länets kommunbibliotek i frågor som rör verksamhetsutveckling, dels stöd i form av fysisk medieförsörjning. Länsbibliotekets uppdrag är att ge länets invånare en effektiv och jämlik informations- och litteraturförsörjning, särskilt barn, ungdomar, funktionshindrade, invandrare och boende i glesbygd, där boende i Stockholms läns skärgård erbjuds biblioteksservice två gånger per år via en bokbåt. Lånecentralen ansvarar för kompletterande medieförsörjning till biblioteken i länet och i mellersta Sverige.

I framtiden väntas den fysiska mediehanteringen minska medan uppdrag kopplade till olika former av utvecklingsarbete däremot ökar. Ett gemensamt tema för kommer att vara ICT.

Arbetsplatser för 20 personer. Enskilda rum för samtliga med undantag av arbetsplatser för 2-3 projektledare som kan utformas i landskap. Visst utrymme för medier i anslutning till arbetsrummen. Tillgång till möteslokaler och samtalsrum.

15 Gemensamma utrymmen

De gemensamma utrymmena ska på olika sätt främja och stimulera medarbetarnas fysiska och mentala rörlighet. Det ska finnas olika typer av mötesplatser såväl som avgränsade rum. Inriktning mot mer projektarbete och konsulttjänster ska stödjas av flexibel anpassbarhet av väggar, inredning, teknikstöd mm.

15.1 Personalen

Medarbetarna ska ha egen personalentré. Den behöver inte skyltas eller framhävas. Vid personalentrén anordnas cykelparkering under tak. Besökare till medarbetare hänvisas till huvudentrén för biblioteket. Detta innebär goda kommunikationer mellan huvudentré och arbetsplatser.

15.2 Mötesplatser – Arbete - Avkoppling

Mötesplatser planeras gemensamt för samtliga verksamheter. Dessa kan även fungera som arbetsplatser, vilket förutsätter god ICT- standard. Mötesrum kan samlas runt ett gemensamt mötestorg alternativt fördelas i verksamheten.

Ett stort gemensamt lunchrum/pausrum anordnas för främjande av kontakt mellan avdelningar. Lokala kaffe/vattenstationer anordnas i mindre omfattning. Pausrum utformas med omsorg. Stora delar av personalen har ett serviceinriktat arbete med många kundkontakter och en ibland stressande arbetsituation. Pausrummen ska främja möjlighet till avkoppling.

15.3 Närservice

Funktioner som kopiering/skrivare, pappersåtervinning, källsortering, post samt lokala kontorsförråd kan med fördel samlas i avgränsade gemensamma ytor intill arbetsplatsen. Här placeras med fördel fraktioner för källsortering.

16 Svenska barnboksinstitutet

Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet (SBI) är ett offentligt specialbibliotek och informationscentrum för barn- och ungdomslitteratur. Målsättningen är att främja denna litteratur i Sverige samt svensk barn- och ungdomslitteratur utomlands. Institutet har ett nationellt ansvar för att samla och katalogisera barn- och ungdomslitteratur utgiven i Sverige. Verksamheten riktar sig till vuxna personer med intresse för barn- och ungdomslitteratur ur ett vetenskapligt perspektiv samt till förmedlare och producenter inom området barn- och ungdomslitteratur. Flertalet besökare är studenter och forskare och personer som arbetar med barn. Biblioteket är i första hand ett referensbibliotek med utlåningsverksamhet av endast mindre omfattning.

SBI:s publika verksamhet omfattar ett bibliotek med böcker och tidskrifter. Det finns en informationspunkt för hantering av utlån och återlämning, tre till fyra datorer för besökarna samt en mindre utställningsyta. Vidare erbjuds två mindre grupperum samt en helt tyst läsesal för ca 25 personer. Biblioteket ska rymma fem forskarum med arbetsplats för en person per rum, utrustade med vägghyllor för viss medier.

Magasinet ska placeras i mycket nära anslutning till det publika biblioteket, eftersom man hämtar fram magasinmaterial direkt när en besökare efterfrågar det. Behovet av magasin kommer att öka med ca 2 500 volymer per år. En mindre del av magasinet måste anpassas för bibliotekets raritetssamling, d.v.s. äldre böcker. Särskilda anvisningar för detta finns i Riksarkivets författningssamling RA-FS 1997:3.

Beroende på byggnadens utformning kan hela eller delar av verksamheten integreras med Stadsbibliotekets verksamhet. Målet är att skapa öppna lösningar, men med hänsyn till de olika uppdrag verksamheterna har. Det finns stora samarbetsvinster kring marknadsföring och utvecklandet av kompetenser inom barn- och ungdomslitteratur.

Arbetsrum för 14 personer med plats för bokhyllor i eller i anslutning till rummen. Ett chefsrum med plats för mindre möten.